

BİR İDAM MAHKUMUNUN SON GÜNÜ THE LAST DAY OF A CONDEMNED MAN

Halil AYTEKİN*

Öz

Victor Hugo, bu eserinde idam cezasına çarptırılmış yirmi altı yaşındaki genç bir adamın son gününü anlatmaktadır. Hugo'nun diğer eserlerinde olduğu gibi, bu eserinde de zavallı, kimsesiz ama evrensel değerlerin savunuculuğunu yapan, geleceğe yönelik hep umutlarını koruyan bir insan resmedilir. Romanın başkahramanı ilerde adını duyuracağı *Sefiller* adlı eserinin tam anlamıyla sefillerinden birisidir. Zira Hugo, sefil sıfatını ilk kez bu romanda kullanmıştır. Eserde betimlenen kahraman, insanlık komedyasının bir figürüdür. Anlatımın birinci tekil şahıs ağzından yapılması da esere ayrı bir özellik katmıştır. Kahramanın neyle suçlandığını bilmiyoruz. Bu trajik öyküde İdama mahkum edilmiş bir kurbanın yaşadıkları, aklından ve yüreğinden geçirdikleri çok duygusal bir şekilde anlatılmaktadır. "Mahkûm-anlatıcı!"nın ağzından 'iç bakış açısı' ile yazılmış roman, idam mahkûmunun hayatının son yirmi dört saatini yazdığı günlük izlenimi vermektedir. Bu günlük içerisinde mahkûm, davanın başından itibaren infaz anına kadar yaşadığı, korku dolu anları anlatmaktadır. İdam cezası ve giyotinin iğrenç düşüncesi kısa zamanda adeta aklını kemiren bir kurtçuğa dönüşmüştür. Bu can çekişen düşünceler tutanağında, durmadan yoğunlaşan acılarda, bir idam mahkûmunun zihinsel otopsisinde insanlığa önemli mesajlar verilmeye çalışılmaktadır. Okuyucu, bu kişinin ne adını bilir ne de işlemiş olduğu suçunu bilir. Sadece "Ben gerçek bir cinayet işlemiş, kan dökmüş olan sefil adam, ben", diye bahseder. Hugo, döneminin adalet anlayışını, hapisanelerdeki insanlıkdışı uygulamaları betimleyerek Fransız toplumunu duyarlı kılmaya çalışır. İdam mahkûmunun hem ruh halini, hem de onun düşüncelerini, en küçük zaman biriminde, adeta saniyelerin saatlere dönüştüğü zamansal boyut içinde duyduğu ızdıraplarını, maruz kaldığı ahlaki ve fiziki çöküntülerini trajik şekilde aktarmak ister.

Anahtar Kelimeler: Victor Hugo, İdam, Giyotin, Hukuk, Suç, Mahkûm.

Abstract

In his work, Hugo talks about the last day of a twenty-six year old condemned man. As in other works, in this work also he depicts a man who is poor and lonely but defends the universal values and who has still hopes for the future. In this work his major character is exactly one of the miserable man of the work named "Les Misérables" that he will later published in the future. Because Hugo has used the adjective of miserable for the first time in this novel. The hero who is portrayed in the work is a figure a humanity comedy. The use of the first person narrator in the narration has added a distinctive feature to the work. We don't know what the hero is accused of. In this tragic story, the experiences of a condemned man and the thoughts that go through his mind are narrated by the author "convict-narrator". This novel which is written with an internal point of view gives a diary impression that a condemned man wrote the last 24 hours of his life. In this diary the convict tells the fearful moments that he has experienced from the beginning of the case until its end. The terrible thought of the supreme punishment and the guillotine has almost turned into a grub who has been gnawing his mind. In this record of thoughts who are dying in agony, in an endless anguish, in a condemned man's mind autopsy, Hugo tries to give important messages to human being. The reader knows neither his name nor his crime. He mentions just "I am a real murderer, a miserable man who has shed blood, me". The author tries to make French society sensitive by describing the sense of the justice in the period and the inhuman practices in the prisons. He wants to convey tragically both the mood of the condemned man and his thoughts, his sufferings in the shortest unit of time, in the temporal dimension where the seconds turn into hours, and the moral and physical collapses he has suffered.

Keywords: Victor Hugo, Condemned Man, Law, Guillotine, Crime, Prisoner.

GİRİŞ

Victor Hugo'nun çok genç yaşta, henüz yirmi altı yaşındayken kaleme aldığı *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* adlı eserinin, dönemin koşulları göz önüne alındığında, dile getirdiği konu itibariyle önemli bir misyon üstlendiğini söyleyebiliriz. Eserin yayımlanma tarihi olan 1829 Fransa tarihi açısından oldukça hareketli bir döneme rastlamaktadır. 1789'da gerçekleşen Fransız İhtilalini düşünürsek, Fransız toplumunun büyük bir değişim ve dönüşüm geçirdiği yıllar olduğunu görürüz. Eserin yazıldığı tarihlerde Fransa halkı böylesi büyük bir ihtilalin getirmiş olduğu alt üst oluşları, henüz hazmedememişken, 1830'da gerçekleşecek olan devrimin yeni sancılarını çekmektedir. İşte Victor Hugo bu eserinde bir idam mahkûmunun son gününü betimlerken, Fransa tarihinde "devrimlerin yok edemediği kaide" olarak nitelendirdiği giyotini dolayısıyla idam cezasına karşı tepkisini, bu oldukça duygulu ve düşündürücü öykü aracılığıyla vermeye çalışmıştır. Eser, idam cezasına karşı adeta bir manifesto özelliği göstermektedir. Günümüzde birçok ülkede idam cezası uygulanırken, Hugo'nun bunu XIX. Yüzyılın ilk yarısında dile getirmiş olması çok anlamlıdır.

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Bölümü, haytekin@omu.edu.tr

Bir idam mahkûmunun son günü, içerdiği mesaj bakımından başarılı olmuştur. Bazı ülkelerin bu insanlık dışı uygulamayı kaldırmalarında Victor Hugo'nun başlattığı idam karşıtı mücadelesinin etkili olduğunu söyleyebiliriz. Ne acıdır ki, Hugo'nun idam karşıtlığı Fransa'da çok çabuk karşılığını bulmamış ancak 1981 yılında idam cezasına son verilmiştir.

1. Bir İdam Mahkûmunun Son Gününün Zihinsel ve Psikolojik Otopsi

Victor Hugo'yu bu eseri yazmaya iten en önemli olay, onun bir gün Paris'te bir idam mahkûmunun infazına tanık olmasıdır. Gördüğü manzara karşısında gözlerine inanamamış olan yazar, o andan itibaren bu cezanın kaldırılmasını kendisine bir görev saymıştır. Ona göre bir insanı yok etme gücü Tanrı'ya özgüdür. İnsanoğlunun yarattığı bu vahşet sahnesini yıkmak, onun yerine daha medeni tedbirler almak gerektiğini savunur. Zaten bir tür işkence olarak gördüğü idam cezası, onun yıllardır kafasını meşgul etmekteydi. İnanılmaz bir merakla 1820'den beri ölüm cezası üzerine belgeler toplar. Eserinde, mahkûmun adsızlığı, işlediği suç hakkında kesin bilgilerin olmayışı, okuyucunun kimlik saptama işini kolaylaştıran bir faktördür. Yazarın, romanının siyasi tebliğini tam olarak anlaması ve onu ölüm cezasına karşı belirgin bir savunma söylevi formu altında geliştirmesi için şüphesiz 1832 tarihli önsözü beklemek gerekecekti (Milner et Pichois, 1996, 357).

Bu düşünceler ışığında, Hugo, cinayetin seyrini suçunu bile bildirmedeği bir mahkûm yaratarak, onun yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini adım adım anlatmaya çalışır. Mahkûm son gününü kaleme almakla beraber, bunun beş haftadan beri devam eden bir süreç olduğunu ve her gün biraz daha artan bir şiddetle beynini kemirdiğini ifade etmektedir. Düşündüğü tek şey, o kanlı sonla bitecek korkunç andı. Saplantıya dönüşmüş bu düşüncenin ağırlığı altında eziliyordu. Bu durum psikoloji ilminde obsessive-compulsive olarak tanımlanan bir tür düşünme ve davranış bozukluğudur. "Obsessif bir kişi, kafasına takılan bir fikirden kurtulamaz, fikir kafasında sürekli tekrar eder, bir nevi düşünce saplantısı oluşur. Belirli bir şarkıyı hiç istemediğiniz halde sürekli zihninizde tekrar ettiğiniz anlar oldu mu? Bu durumun aşırı derecesi obsessifliği ifade eder. Kişi belirli bir davranışı yapmaktan kendini alıkoymuyorsa ve belirli bir davranışı yapmaya saplanıp kalmışsa, o kişiye kompulsif adı verilir. Bu ikisi, yani bir düşünceye veya davranışa saplanma çoğu kez birarada ortaya çıkar"(Cüceloğlu, 2010, 443). Hugo'nun kahramanı mahkûmun bir yanda bedeni bir hücrede prangaya vurulmuşken, diğer yanda bir tek düşünceye hapsedilmiş ruhunu, tek bir gerçeğin korkusu sarmıştı. Kafasında tek bir düşünce, tek bir yargı vardı; idama mahkûm olmak! İşte onun ağzından hissettikleri:

Ne yaparsam yapayım, bu iğrenç düşünce hep burada yanımdan uzaklaşmayan, kurşundan bir hayalet gibi; yapayalnız ve kıskanç; benim gibi bir sefil insanın bütün hayallerini, mutluluklarını altüst ediyor, gözlerimi kapamak ya da başımı çevirmek istediğimde, buz gibi elleriyle beni sarsıyor. Ruhumun ondan kurtulmak için sığınabileceği bütün biçimlere giriyor, bana söylenen her söze korkunç bir nakarat gibi karışıyor, hücremin iğrenç demir parmaklıklarına benimle birlikte yapışıyor, uyanık olduğum zaman gözümün önünden gitmiyor, çırpınmalarla dolu uykumu kolluyor ve düşlerimde bir bıçak biçiminde bana görünüyor(Hugo, 2017, 62).

İdam cezasının 'anlatıcı-mahkûmun' kafasında bir takınak haline dönüştüğü açıkça ortadadır. Zaman daraldıkça mahkûmun bütün benliği değişime uğruyor, tüm kurtulma çarelerine rağmen çaresizlik içinde kıvranıyordu. Bu ifadelerin içeriği dışında dikkatimizi çeken bir diğer yanı ise; anlatımın monolog şeklinde olması, anlatıcı kahramanın muhatabının yine kendisi olmasıdır. Bu tür yazıların sağladığı kolaylık, anlatıcının kendini ifade ederken hissettiklerini ve duygularını tüm canlılığıyla aktarmasına imkân vermesidir. "Bir romanda, bir kişi tarafından eserin içindeki bir başka kişiye hitabedilmiş uzun direkt konuşma olarak adlandırılan diyalogun"(Rey, 1992, 86) tersine, bu eserde, yazar bir başka edebi form olan monoloğa yer vermiştir. Monolog, şimdiki anı anlatmaya yönelik ifade tarzıdır. "Gitgide, anıları, düşleri, projeleri, hisleri sürekli karıştıran, düşüncenin en gizli yanını açıklayan ve durmaksızın devam eden sessiz bir kurtçuğa özgü dildir. 'Bilinç akımı' diye adlandırılan süreklilik, bir anlatı krizi başlatan bu formun bizzat nedenidir, çünkü fikir ortaklıklarının rastlantısı, en azından kuramsal olarak bir anlatımın düzenlenmesinin yerini alır. Bir anlatı önermek yerine, romancı dolaysız şekilde bir bilinç çıkışının yolunu açar. Kendi kendine konuşan kahraman, geçmiş bir olayı anlatmaz: mevcut anı yaşar, aynı zamanda kelimeler belli bir mantık ölçüsüne birbirine bağlanır. O, bir kelime ve hayal selidir ki ortasında okuyucu bazen kendisini bulmakta zorluk çeker. Genellikle, söylemek gerekir ki romancının anlatmaktan kaçındığı hikayeyi, kronolojik düzen içerisinde kendi kendine anlatma duygusuna kapılır"(Raimond, 1989, 151). İşte o anlatımlardan biri daha:

Güzel bir ağustos sabahıydı. Üç gün önce başlamıştı davama; bu üç günden beri, her sabah, benim adım ve işlediğim suç, bir leşin çevresine toplanmış kargalar gibi, oturma salonunun sandalyelerinde sıralanmış dinleyici yığınınu çekiyordu; bu üç günden beri, yargıçlar, tanıklar, avukatlar, savcılar, bir

oyun oynar gibi, bazen gülünç ve acayip bazen de içler acısı bir biçimde, ama her zaman için insanı ürküten görünüşleriyle önümden geçip gidiyordu. İlk iki gece, kaygı ve korkudan uyuyamamıştım, ama sonunda üçüncü gece, sıkıntı ve yorgunluk uyumamı sağlamıştı. Gece yarısı, juri üyelerini tartışırken bırakmıştım. Beni hücredeki samanların üstüne yatırmışlardı ve orada, hemencecik derin bir uykuya, bir unutuş uykusuna dalmıştım (63).

Hugo, yazma tarzında mektupla yazma çeşidini benimsemiyor. Tamamıyla hikâyeye dayanan romanı da reddediyor. Onun istediği dram, romanda hayale dayanan vaka, gerçek ve çeşitli tablolar halinde, hayatın gerçek olayları gibi geçmeli; kitap, ele alınacak sahnelere göre bölünmeli; bu uzun dramda tasvirler, dekor ve elbiselerin yerini tutmalı; roman kişileri kendilerini, kendi başlarına anlatabilmeli, çok ve çeşitli çalışmalarıyla eserdeki ana düşüncenin bütün biçimlerini ortaya koyabilmeli (Bellessort, 1959, 76).

Her bir saat, her bir dakika mahkûmu değişik ruh hallerine sokuyor, kaygı, korku, sıkıntı içerisinde kendisini tamamen boğulmuş hissediyordu. Üç günden beri devam eden davası onu yorgun düşürmüştü. Mahkumun yukardaki psikolojisine özgü cümlelerinin dışında XIX. yüzyıl mahkemeleri avukat, yargıç, savcı gibi hukuk adamları hakkında da bir şeyler hissettirilmeye çalışıldığı açıktır. Özellikle mahkeme salonunu dolduran dinleyicilerin, bir leşin çevresine toplanmış kargalara benzetilmesi çok dikkat çekicidir. İnsanların mahkemeleri izlemesi ve daha sonra da idamlık mahkûmların infaz anını dört gözle beklemeleri, o dönem toplumunun eğlence anlayışı olarak insanlığı düşünmeye sevketmelidir.

İdama mahkûm!

Peki, neden olmasın? "insanlar", hangi kitapta okudum bilemiyorum, ama yalnızca iyi şeylerden söz eden bir kitapta, "bütün insanlar günü belirsiz bir ölüme mahkûmdurlar", diye bir cümle okumuştum.

Peki, o halde, benim için değişen ne vardı ki?

Benimle ilgili kararın açıklandığı andan itibaren, kim bilir, uzun bir ömür sürmeyi umut eden kaç kişi ölmüştür! Genç olsun, hür ve sağlıklı olsun, kim bilir nicesi Grève Meydanı'nda başımın düşeceği günü beklerken, benden önce dünyaya gözlerini kapamıştır! Kim bilir, şu anda açık havada yürüyüp soluk alan, isteklerini yapabilen nice insan benden önce geçecek bu diyardan!(68-69).

Hugo'nun idam mahkûmu hakkındaki zihinsel ve psikolojik betimlemesi oldukça çarpıcı şekilde devam etmektedir. Okuyucu, yazarın gençliğinden itibaren idama karşı verdiği başkaldırıyı göz önüne alarak söz konusu ettiği idam mahkûmunu onunla kolaylıkla ilişkilendirebilir. Kahraman bakış açılı birinci tekil, yani ben anlatıcı, pozisyonu itibarıyla okuyucu da, anlatıcıyı yazar ile ilişkilendirme duygusu uyandırır. Oysa 'Ben anlatıcının' yer aldığı eserlerde kahraman her zaman için yazarın yaşadıklarını aktaran bir işlev üstlenmez. Butor 'ben anlatıcı' hakkında şöyle düşünür: "Unutmayalım ki anlatıcı okuyucunun da temsilcisidir. Tam alarak yazarın, takdir etmek, bu tür olaylardan zevk almak ve yararlanmak üzere yer verdiği bakış açısıdır"(1960, 76). Kahramanların yaşadığı hikâyeye dahil olmadan sadece anlatma işlevini yerine getiren 'Üçüncü tekil şahıslı anlatıma' göre, ben anlatımı bazı sınırlılıklar getirir. Ben anlatıcı daima kendisinin yaşadıklarını, bildiği, duyduğu ve hissettiklerini okuyucuya aktarır. Bu tür eserler daha çok otobiyografik karakter gösterirler. Kahraman anlatıcı, ben diliyle konuşur. Birinci tekil anlatıcı eserlerde, kahraman anlatıcı, okuyucuyu kendine bağlar ve aralarında güçlü bir duygu transferi gerçekleşir. Okuyucu, kahramana sıcaklık duyar ve onu anlamaya çalışır. Raimond'un açıklamaları bu paralelde olsa da farklı bir duruma açıklık getirmesi bakımından önemlidir. "Ben anlatıcı bir eser söz konusuysa, göz önünde bulunduracağımız iki önemli kişi durumunu ayırmak gerekir: birincisi, anlatıcı yazının kahramanıdır. Bu Gil Blas'ın, de la vie de Marianne, A la recherche du temps perdu, voyage au bout de la nuit'deki gibidir. İkincisi ise; ben diyen anlatıcı açıkçası kahraman değildir. Sadece şahit olduğu hikâyede ikincil bir rol oynar, bu kategoriye giren eserler arasında Balzağın Louis Lambert'i, Valéry'nin La soirée avec Monsieur Teste, François Mauriac'ın La Pharisienne, Jean Giono'nun le Moulin de Pologne'i sayabiliriz"(1989, 117).

Böylesi korkunç bir düşünceyle, bir ceza ve suç düşüncesiyle, bir cinayet ve ölüm düşüncesiyle başa kalmış bir insan, ne kadar sağlıklı düşünebilir. Tek bildiği kan görmeye susmuş bir toplumun susuzluğunu giderecek kişinin kendisi olmasıdır. Yazara göre uygar dünyaya hiç yakışmayan bir barbarlıktır bu sahne. İşte anlatıcısına söylettiği bu ana özgü ifadeler:

Neden olmasın? Çevremdeki her şey durağan ve renksiz olsa da benim içimde kopan bir fırtına, bir çatışma, bir trajedi yok muydu? Benliği saran bu saplantı, günün her saatinde, her ânında, yepyeni bir biçimde; infaz vakti yaklaştıkça daha da iğrenç ve daha da kanlı biçimde çıkmıyor mu karşıma? İçinde bulunduğum bu terk edilmişlik ortamında hissettiğim şiddetli ve anlamsız her şeyi neden kendime anlatmayı denemeyeyim? Kuşkusuz anlatacağım çok şey var ve ömrüm ne kadar kısa olursa olsun, içinde bulunduğum bu saatten son dakikama kadar onu dolduracak kaygılar, korkular ve acılarda kalemini aşındıracak, mürekkep hokkasını boşaltacak değerlerde bir şeyler olacaktır. Zaten bu kaygıların

yol açtığı acıları azaltmanın yolu, onları incelemek olacaktır ve onları dile getirmek beni oyalayacaktır (72).

Hugo'nun çok genç yaşlardan itibaren idam cezasını onaylamadığını söylemiştik. Bu eser aslında onun düşüncelerini halkın anlayabileceği bir dille anlatmasına aracılık etmektedir. Bir anlamda kahraman, yazarın sözcüsü konumundadır. Jean Delay'ın dediği gibi: "Yazar-kahraman ilişkisi, hasta ile doktor arasındaki ilişkiye benzer bir psikoloji ilişkisi meydana getirir"(Bourneuf-Quellet, 1989, 166). Aslında eserde mahkûm kahramanın psikolojisi ile dışarıda özgür olan yazarın psikolojisi arasında pek fark yok gibidir. Hugo'ya göre cezayı verip insanı yok etmek yerine, suçluları iyileştirmek gereklidir. Bu eserinde savunmaya çalıştığı sadece bir kişinin davası değildir. O, gelecekteki tüm suçlular için geçerli olan genel ve sürekli bir davanın savunulmasından yanadır. Söz konusu mahkûmun son günü düşsel bir hikâye olmayacak kadar duygulu ve canlı anlatılmıştır. Hugo anlatılarında bir Flaubert kadar olmasa da gözlem ve belgelere önem vermiştir. Bir gün Grève meydanından geçerken giyotinin vahşi darbesinin altında kan birikintisindeki o iç karartıcı düşünceyi görmüştü. O zamandan beri bir idam mahkûmunun son gününü hep zihninde canlandırmaya çalışmış ve benliğinde sürekli jandarma, cellât ve seyircilerin bağırışları yer edinmişti. "Toulon'a gidecek kürek mahkûmlarını zincire vuruyorlardı. Bu çirkin tören, mahkûmda öyle bir tesir yaratıyor ki giyotin bıçağını esirlik zincirine tercih ettiğini söylüyor. İsteği yerine getiriliyor. Bir daha soralım. Ne suç işlemiş bu adam? Suç işlediği filan yok. Bu mahkûm elinde kalem, birkaç saate kadar gelip kendisini giyotine götüreceklerini hayalinde canlandıran Hugo'nun ta kendisidir"(Bellessort, 1959, 77).

2.Hugo'nun Yargı Eleştirisi

Victor Hugo, bu can çekişen düşünceler tutanağında, bir idam mahkûmunun zihinsel otopsisinde, yargı kararını alanların sorumsuzluğuna da dikkat çekmeyi ihmal etmemiştir. Yargı mensuplarının düşünen bir başı, bir insan başını adalet terazisi adını verdikleri şeye atmaları söz konusu olduğunda, belki daha insafli olacaklarını düşünür. Onların idam kararının yol açtığı eziyetlerle dolu, inanılmaz acı yüklü, o ağır duygu birikimini düşünmemiş olmalarına bir anlam veremez. Bu vahşi kararı alanlar, bir gün burada söylediklerini okumuş olurlarsa, vicdanlarının belki bir an ruhun acısını duymaya çalışacağını düşünür. Hugo'ya göre yargıçlar, bedene hiç acı çektirmeden öldürebilecekleri için mutludurlar. Oysa, ruhsal acının yanında bedensel acının bir hiç kaldığını akıllarına asla getirmezler.

Bütün bu yazdıklarım, bir gün başkalarına yararlı olsa; idam hükmü vermeye hazırlanan yargıçları durdursa; suçlu ya da suçsuz, zavallı insanları benim yaşadığım ölüm acısından kurtarsa. Ama neden, neye yarar ki bu? Bir şeyler değişir mi? Benim başım kesildikten sonra başkalarınınkini de kesmişler, bana ne? Gerçekten bu saçmalıkları düşündün mü? Üzerine bir kez çıktıktan sonra, idam sehpasını yıkmak mümkün mü! Bunun bana bir yararı olacak mı, bunu sorarım ben size(73-74).

Hugo, eserinin 1832 Tarihli önsözünde evrensel değerler, ahlak, yargı, din adamları Fransız toplumu ve idarecileri hakkında oldukça uzun ve ilginç açıklamalar yapar. Bu önsözün son paragrafını şu çarpıcı cümlelerle bitirir: "Tanrıları özleyenlere, denilebilir ki, Tanrı kalsın. Kralları özleyenlere denilebilir ki, vatan kalsın. Celladı özleyenlere söylenecek bir söz yok. Ve düzen, cellatla ortadan kalkmayacaktır; buna hiç inanmayın. Gelecekteki toplumun tavanı, bu korkunç anahtara sahip olmadığı için, çökmeyecektir. Uygarlık, birbirini izleyen dönüşümler dizisinden başka bir şey değildir. O halde neye katılacağız? Ceza yasasının değiştirilmesine. Sonuçta İsa'nın yumuşak yasası, kanuna girecek ve çevresini aydınlatacaktır. Suça bir hastalık gibi bakılacak ve bu hastalığın, yargıçlarınızın yerini alan doktorları, küreklerin yerini alan hastaneleri olacaktır. Özgürlük ve sağlık birleşecek. Demirin ve ateşin kullanıldığı yerlere merhem ve yağ dökülecek. Öfkeyle davranılan bu hastaya iyi yüreklilikle yaklaşılabilecek. Bu basit ve kutsal olacak. Darağacının yerine haç konulacak. Hepsi bu kadar"(2017, 38-39). Ne yazık ki tarih, Hugo'nun reçetesini ve bu kadar basit dediği teklifini anlamayanlarca yazılmıştır. Nitekim bu durum onun dediği kadar basit olmamış ve 1981 yılına kadar idam sehpası kurulmaya devam etmiştir.

3.Hapishanede Mekân ve Zaman Boyutu

Hugo'nun yaşadığı dönem, insanlıkdışı baskı ve işkenceleriyle tarihe damgasını vurmuş bir dönemdir. Bu yüzden yazar, bu uygulamalara karşı sesini yükseltme, itirazını haykırma ihtiyacı içinde düşüncelerini bu romana aktarmıştır. Bir idam mahkûmu için mekân, doğal olarak bir hapishane olmalıydı. Yazar da buna uygun olarak okuyucusunu Bicêtre hapishanesinin soğuk, havasız, güneşsiz rutubetli ortamına götürür. Burada İdam mahkûmu dışında, prangaya vurulmuş kürek mahkûmları da cezalarını çekmekte daha doğrusu işkence ve aşağılık dolu uygulamalara maruz kalmaktadırlar. Yazar, başından beri karşı çıktığı idam cezasını insanlıkdışı olarak tanımlamaktadır. Zira ona göre idam cezası bu işkencelerin en korkuncudur. Dönemin baskıcı rejimini Bicêtre hapishanesindeki bir mahkûmun düşüncelerine hapsetmiş ve böylelikle insanlığın vicdanını uyandırmak istemiştir. Aslında burada söz konusu edilen idam mahkûmu, bir anlamda hapse atılmış özgürlüğü sembolize etmektedir. "Hapishane hayatını konu edinen romanların

birçoğunda, okuyucu, suçluların işlediği cezalara karşılık kapatıldığı bir yer olarak hapishaneyle karşılaşır. Romancıların hapishane imajı genellikle karanlığın, soğğun, iğrenç koku ve çürümüşlüğün hakim olduğu yeraltında bir yerdir. O halde hapishane konulu bu romanların başlıca hedefi, tutukluların alıkonulduğu aşağılayıcı ve insanlıkdışı koşullara dikkat çekmektir (Yönten, 2017, 19). Hapishanenin sebep olduğu yoksunlukları Varaut: "mekân ve zamanın istemdişi sınırlaması, fiziki hareket kısıtlaması, canlılar dünyasıyla ilişkinin kopması, ölümün genelde simgesel ve gerçek yakınlığı" (1989, 14; Aktaran: Yönten 2017, 19-20) olarak aktarmaktadır.

Hugo'nun resmettiği idam mahkûmu saatleri saymakta ve o korkunç anı düşündükçe deliye dönmektedir. Bir müddet sonra hücrelerine kahvaltı isteyip istemediğini sormak üzere gelen nöbetçi gardiyandan infazın o gün olacağını öğrenmesiyle zihnindeki hapishane algısı tamamen değişir ve yeni bir boyut kazanır:

Yumuşak gülümsemesi, okşayıcı sözleri, çevreyi gözetleyen ve sevgi saçan gözleri, kalın ve iri elleriyle bu iyi yürekli zindancı, ete kemiğe bürünmüş hapishaneydi; insana dönüşmüş Bicêtre'in ta kendisiydi. Çevremdeki her şey, hapishaneydi; parmaklıkların ya da kilitlerin biçimlerinin altında olduğu gibi, her şeklin, her insan biçiminin altında, bir hapishane imgesi çıkıyordu karşıma. Taştan bir hapishane, bu duvar; bu kapı, tahtadan bir hapishane; bu gardiyanlar, etten ve kemikten yapılmış hapishanenin ta kendisi. İğrenç olmanın bir biçimi, bir bütün, görünmeyen, yarı ev, yarı insan, hapishane. onun kurbanıyım ben; beni tatlı tatlı besliyor, sarıp sarmalıyordu. Granit duvarların arasına kapatıyor, demir kilitlerin ardına hapsediyor ve gardiyan gözleriyle gözetliyor beni. Ah! Ne zavallıyım ben! Ne olacağım? Bana ne yapacaklar?(100)

Burada mahkûmun bakışında, düşüncesinde hapishanenin nasıl bir değişime uğradığı açıkça görülmektedir. Mahkûmun gözünde, zihninde hapishane suçluların cezalarını çekmek üzere kapatıldığı bir yer olmaktan çıkmış, ete kemiğe bürünmüş bir kişiliğe dönüşmüştür. Hapishanenin her yanı, her objesi, gördüğü, dokunduğu her şey onun gözünde yeni bir kimliğe bürünmüştür. Adeta hapishane insanı mahkûm eden yer olmaktan çıkmış tam tersine insan tarafından mahkûm edilen bir şahsiyet kazanmıştır. Nasıl ki Flaubert'de tasvir genellikle kahramanın ruh haliyle direkt bir ilişki halindedir (Raimond, 1989, 159) aynı şekilde bu eserde de mahkûm ile yaşadığı mekân arasında doğrudan ilişki söz konusudur. İlerleyen zaman içinde hapishanedeki hareketlilik, gardiyanın arada gelmesi, müdürün gelip hatırlı sorması bir şeylerin yaklaştığının habercisi gibiydiler. Bu tür gel gitleri aynı zamanda romanın ritmini ayarlayan unsurlar olarak değerlendirebiliriz. Zaman zaman saatlerin verilmesi ise tansiyonu yükselten göstergelerdir.

Saat altı buçuğu çaldığında, hayır bir çeyrek önceydi hücremin kapısı yeniden açıldı.Paris Kraliyet Mahkemesi'nin mübaşir olduğunu söyleyen bir kişi başsavcının "İnfaz, bugün Grève Meydanı'nda gerçekleştirilecektir" dediği resmi yazıyı okur. Sözlerini şöyle sürdürür: saat yedi buçukta Consiergeri'ye gideceğiz. Lütfen beni izlemek lütfunda bulunur musunuz, aziz bayım?(100-102).

Eser bir idam mahkûmu için bir günün adeta bin yıla eşdeğer olduğu bir süreci yazıya aktarmaktadır. Bu bir gün içerisinde bir kronoloji izlenmekte ve saat bir, saat üç, saat altı buçuk gibi zamana özgü bilgiler verilmektedir. "Romancı tarafından zaman kullanımı ve romanın okuyucusuna sunulmuş değişik okuma düzen ve ritim imkânları, başka anlatım şekillerine göre, roman türünü iyi belirginleştiriyormuş gibi görünür... Bir zamanın akışı aslında öncelikle gerçeğin yanılmasına katkı sağlar"(Rey, 1992, 125). Roman süreklilik ve hareket ihtiva eden bir anlatım tarzı olduğu için, kahraman ve olayların seyri belli bir zaman içerisinde gerçekleşir. Ancak romanda herşeyi söyleme mümkün olmadığından yazar özetleme, zamanda atlama, hızlı geçiş, geriye dönüş gibi değişik yol ve yöntemlere başvurur. *Bir idam mahkûmun son günü* içerisinde çok fazla aksiyon barındıran bir eser olmadığı ve bir günlük özelliği gösterdiği için, zaman, daha çok şimdiki zamana özgü işler. "Günlükte eylem ve onun yazısı arasında olup bitenleri kafasında yüz defa geçirmek için zamana sahip olunur. Burada gerçeği sığacağı sığacağına mutlak can alıcı noktayı, anlatıcının hafızası içinde olayın tüm maceralarını izleyebilmenin harika avantajıyla bize verme iddiası söz konusudur. Maruz kalacağı tüm dönüşümler, ardı ardına gelen tüm yorumlamalar, yerini belirleme ve ona özgü gelişmeler ve tüm bunların meydana geldiği andan itibaren günlüğünde not etmiş olacağı ana kadar kayda geçirilir"(Butor, 1960, 78).

İdama adım adım yaklaşmaktadır. Araba söylenilen zaman diliminde gelir. Mahkûm arabaya bindirilirken yaşlı bir kadının idamı, forsa gösterilerinden daha çok sevdiğini söylediği sözüyle irkilir. Bu nasıl bir canavarlıktır, bir insan hem de daha duygusal olduğunu düşündüğümüz bir kadın, bir anne, nasıl olurda insanların aşağılandığı, akıl almaz işkencelere maruz kaldığı gösterilerden ve daha da ötesi giyotin bıçağının altında bir insanın kafasının gövdesinden ayrılmasından zevk alır ve o anı sabırsızlıkla beklemeye koyulur. Bu inanılacak gibi değildir. İdam mahkûmunun bindirildiği araba, Paris Grève Meydanına

yaklaşırken, yaşanan başka bir olay, bizi o döneme geri götürerek düşünmeye sevkedecek derecede anlamlıdır:

“Geçide vardığımızda, hiç kuşkusuz, düşünüp duruyordum hâlâ; Paris’in gürlütsü her zamankinden daha yoğunmuş gibi geldi bana. Giriş vergisinin ödendiği yerde, araba birkaç dakikalığına durdu. Kentin gümrükçüleri arabayı denetledi. Eğer arabada kasaba götürülen bir koyun ya da bir sığır olsaydı, vergi ödemek gerekirdi. Fakat insan kellesi için vergi alınmıyordu. Geçtik (108).

Bu satırları okuyunca da o dönem toplum yaşantısını anlamaya yönelik oldukça şaşırtıcı bir açıklamayla karşılaşırız. Bu açıklamalardan Paris’e girişte giriş vergisi ödendiğini öğreniyoruz. Bu bilgilendirme vesilesiyle de yazar, asıl vurucu eleştirisini güzel bir mizahi üslupla ‘arabada kasaba götürülen bir koyun ya da sığır olsaydı vergi ödemek gerekirdi, fakat insan kellesi için vergi alınmıyordu’ diyerek insanın hayvan kadar değeri olmadığına işaret ediyordu. Bu ve benzeri ifadeler Hugo’nun çağından şikayet eden bir yazar olduğunun çok açık belirtileridir. Fransız edebiyatında istisnai bir yere sahip olan Hugo’nun mücadeleci tavrının ilk sinyallerini henüz genç yaşlarda kaleme aldığı yazılarda görmek mümkündür. Onun hakkında söyleyebileceğimiz; yazarın zaman içerisinde sanatında, düşüncelerinde gelişmeler kaydettiği, fikir hareketlerinde akıcı üslubuyla dikkat çektiğidir. Şunu da ilave etmek gerekir ki şair bir misyon adamı olarak, büyük siyasi tartışmalarda aktif bir taraf tutarak, yaşamının sonunda Cumhuriyetin resmi şairi oldu. Eserinin büyük bir kısmı yaymaya çalıştığı sosyal fikirlerle, dile getirdiği insani, soylu, yalın duygularla halka yöneliktir (Lagarde-Michard, 1969, 153). İşte idama karşı çıkışı onun en önem verdiği mücadelelerinden biridir.

4.Yedi Harfli Sözcük: ‘Giyotin’ ve Dönemin Eğlence Anlayışı

İdam mahkûmunun kafasında takınak halini alan o iğrenç giyotinle ölüme gitme düşüncesi, bu kez kızına yönelik ifadeleriyle duygusal boyut kazanır. Kendisini toplumun iyiliği için törenle öldüreceklerini, artık saçlarında ellerini gezdiren, sürekli öpüp koklayan, dua etmen için ellerini birleştiren, yılbaşlarında ve bayramlarda armağanlar getiren, seni yediren içiren bir baban olmayacak diye duyduğu acıyı günlüğüne not eder. Ölümü hiç aklından çıkaramadığı, kendini düşünmekten alıkoyamadığı o ölüm anını düşündükçe mahvolmakta ve insanların kendisini anlamakta neden bu kadar hissiz olduklarına anlam verememektedir.

“Ah! Bunun nasıl bir şey olduğunu, nasıl öldüğünü bilseydim keşke! Ama korkunç bir şey, bilemiyorum. Onun adı bile ürkütücü ve bugüne değin o sözcüğü nasıl bu kadar rahatlıkla yazıp ağzıma almışım, anlayamıyorum. O yedi harfin (giyotin) birleşimi, görünüşü, insanın içinde ürkütücü bir düşüncenin doğması için yetiyor ve artıyor bile... Ve o nesneyi icat eden kötülükler doktorunun ne kötü yazgılı bir adı varmış! Bu korkunç sözlük söylendiği zaman, gözümün önünde, belirsiz, anlamsız ve bir o kadar korkunç bir imge belirliyor. Her hecesi, sanki makinenin bir parçası. O korkunç aleti, durmadan kurup bozuyorum kafamın içinde. Onunla ilgili soru sormaya bile cesaret edemiyorum, fakat onun ne olduğunu ve olayların nasıl olacağını bilmemek, insanın insanın içini yiyip bitiren, aklını başından alan korkunç bir şey... Bir kantar var sanki ve sizi üstüne yatırıyorlar... Tanrım, başım daha yere düşmeden, bütün saçlarım bembeyaz olacak!(118).

Genç adam korku dolu düşünceler içerisinde ne yapacağını bilemezken Rahibin gelmesiyle doğrulur. Kendisinden o zor anında ihtiyaç duyduğu yatıştırıcı ve rahatlatıcı sözler duyacağını düşünürken onun tatsız ve ruhsuz sözleri karşısında iyice bunalmıştır. Rahip çok sıradan, basit cümleler kullanıyor bir çeşit duygusal vaaz ve dinsel ağıt niteliğinde konuşmasını sürdürüyordu. Gözlerinde ne bir bakış, sözlerinde ne bir vurgu; ellerinde ne bir hareket vardı. Anlaşılan kürek mahkûmları ve giyotin, onun için bir şey ifade etmiyor, sıradan gündelik işleri arasında yer alıyordu. Bu durum karşısında aklından şunları geçiriyordu:

Ah! Ne olur, bunun yerine, karşılına çıkan ilk kiliseden, genç bir papaz yardımcısı ya da yaşlı bir rahip getirsinler bana; kendi halinde kitabını okurken şöminenin önünden alıp getirsinler ve ona şöyle desinler:

“Bir adam var, ölecek ve onu teselli etmeniz gerek. Elleri bağlanırken, saçları kesilirken orada olmalısınız; celladı görmesin diye Hazreti İsalı haçınızla birlikte arabasına binmeli ve Grève Meydanı’na kadar onunla birlikte taşların üstünde sallanmalısınız. O kan içici iğrenç kalabalığın içinden onunla birlikte geçmeli, idam sehpasının altında ona sarılmalı ve başı gövdesinden ayrılınca kadar orada kalmalısınız”(122).

Yukardaki sözler, mahkûmun ölüme giderken duyduğu korkunun ve çaresizliğin ifadesidir. Aslında bu ifadelerden sadece mahkûmun çaresizliğine vurgu yapılmamakta aynı zamanda o dönemin kilise ve din adamlarına da göndermede bulunmaktadır. Bu ifadeler, din adamlarının giyotinle insanın başının gövdesinden ayrılması sırasındaki sembolik duruşuna ve sadece ruhsuzca olup biteni izlemelerine yönelik eleştiri olarak değerlendirilebilir.

Peki, bu altı haftalık can çekişme ve gün boyu süren bu hırıltı ne öyleyse? Kimi zaman çok yavaş, kimi zaman çok hızlı akıp giden, artık geri gelmeyecek olan günün kayguları nedir? İdam sehpasında biten şu işkence merdiveni neyin nesi? Görünüşe göre, acı duymak değil bu. Kanın damla damla tükendiği, aklın düşünce düşünce söndüğü aynı çırpınmalar değil mi bunlar? Ve sonra, acı çekilmiyormuş, buna inanıyorlar mı gerçekten? Kesik bir başın, sepetin kenarından kanlı kanlı dikilip halka 'Hiç de acımıyormuş!' diye bağırıldığını söylesinler bari! Onlara teşekkür etmeye gelen ve 'Çok iyi bir icat. Mekanizması iyi,' diyen ölümler de mi var yoksa? Robespierre¹ mi, yoksa XVI. Louis² mi dedi bunu? Hayır! Bir dakikadan, bir saniyeden az bir süre içinde, her şey tamam. Acaba onlar, düşünce bile olsa, aşağı düşen o ağır ve keskin bıçağın eti yırttığı, sinirleri kestiği ve omuru parçaladığı anda orada olan insanın yerine koymuşlar mıdır kendilerini?... Ama, ne yazar! Bir yarım saniyecik! Bir anda yok olan acı... İğrenç!(133).

Hugo'nun 'o keskin bıçağın eti yırttığı, sinirleri kestiği ve omuru parçaladığı' şeklinde betimlediği bu sahne korkunç olduğu kadar da gerçekçidir. Bu trajik anlatım, basit bir kurgu olmaktan çok öte, hassas bir sanatçı gözleminin yansımasıdır. Böyle bir sahnenin insanı etkilememesi düşünülemez. Okurken insanın tüyleri ürpermekte, yüz kasları gerilmektedir. Bellesort ölüm cezası konusunu şöyle yorumluyor: "Hugo, ölüm cezasının düşmanıydı. 1820'de giyotine götürülen Louvel'i yolda geçerken görmüştü. Acımişti ona. 1825'de, Grève Meydanında cellât, bir baba katilinin kara örtüsünü kaldırmış ve örtünün altında, ürkmüş ve şaşkın bir yüz görmüştü. Başka bir sefer ölüm arabasında, dazlak başı güneşte parlayan yaşlı bir adama rastlamıştı. Ama bu manzara karşısında Hugo'nun duyduğu heyecan, ölüm cezasının kötü bir ceza olduğunu göstermez. Bu sadece duygulu bir kimsenin, bir insanın idam edilmesine dayanamayacağını, yüreğinin parçalanacağını gösterir"(1959, 76). İşte Hugo idam cezası karşısında her seferinde yüreği parça parça olan birisiydi. Onun mücadelesini verdiği ceza sadece Fransız halkına özgü değil, aynı zamanda tüm insanlığı ilgilendiren bir boyuta sahipti.

Bir mahkûmun ağzından, yaşadığı dönemin çalkantıları, adalet anlayışı, toplumun vicdansızlığı ve kana susamışlığı anlatılmaya çalışılmaktadır. Romanlar hep sevinç ve mutlulukları dile getirmezler. Aynı zamanda insanların çektiği acıları, üzüntüleri ve korkuları yansıtarak okuyucuyu etkileme eğilimleri vardır. "İnsanoğlunun bu yanını dile getirmek roman yazarının başlıca görevlerinden biridir. Romanı roman yapan, anlattığı öyküden çok, kişilerin düşüncelerini eyleme dönüştürmek için kullanılan yöntemdir. Günlük yaşamda böyle bir yöntem yoktur.(...). Dış etkenlerin insan yaşamındaki payını vurgulayan tarih, alinyazısı kavramının boyunduruğu altındadır; oysa romanda alın yazısı diye bir şey söz konusu değildir; her şey insan yaratılışının gerçekleri üstüne kurulur, romanda egemen olan duygu, her şeyin, tutkuların bile, suç işlemenin, yoksulluğun, mutsuzluğun bile amaçlı olduğudur"(Forster, 2001, 85). Artık o an gelmişti:

"Olan oldu. Artık, kendime karşı katı davranmalıyım ve celladı, at arabasını, jandarmaları, köprüünün üstündeki kalabalığı, rıhtımdaki kalabalığı, pencerelerdeki kalabalığı, düştüğüne tanık olduğu kellelerle

¹ Maximilien Robespierre (1758-1794). Aydınlanmacı düşünürlerin, özellikle de J.J. Rousseau'nun görüşlerinden etkilendi. Hukuk öğrenimi yaptı. Kısa zamanda yoksulların avukatı olarak ünlendi. Meclise girince yasama meclisinin halk iradesini daha iyi yansıtabilmesi için seçimle belirlenecek yeni üyelerden oluşması ve eski meclis üyelerinin seçimlere katılmaması yönünde bir karar alınmasına ön ayak oldu. Mecliste yürütülen anayasa tartışmaları sırasında, genel, eşit ve doğrudan oy hakkının tanınması, yalnızca medeni haklara sahip pasif vatandaşla siyasi haklara sahip olan aktif vatandaş ayırımının kaldırılması, eğitimin zorunlu ve parasız olması, tüm gelirlerden artan oranlı vergi alınması, tüm yurttaşlara dilleğe hakkının verilmesi, sömürgelerde köleliğin kaldırılması gibi ilkelerin anayasada yer alması için yoğun mücadele yürüttü. XVI. Louis'in idam edilmesinde belirleyici rol oynadı. Daha sonra güvenlik konseyine üye olarak seçilip Fransız hükümetinin kontrolünü buradan ele geçirdi. Fransız devrimine karşı gelebilecek herkesden kurtulma kararı aldı. Bu kurtulma isteği bir çok insanın ölümüyle sonuçlandı. Hatta buna tarihte terörün saltanatı adı verildi. Bir çok devrim karşıtı öldürmesi bir yana, işin tuhaf yanı 2 tane devrim liderini de giyotine gönderdi. Sonunda yargılanmasına bile gerek duyulmadan idam edilmesine karar verildi. Yandaşlarıyla beraber giyotinle idam edildi. (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983: 4771-4774).

² Louis XVI (1754 Versailles-1793 Paris). Fransız devriminden önceki son kraldır. Bu sırada Fransa'da krallık ve soylular, tam bir çöküş içindeydi. Karısı Marie Antoinette'in elinde bir oyuncak olan XVI. Louis, Turgot, Necker gibi maliye bakanlarının yardımıyla birtakım malî reformlar uygulamak istedi, ancak bunlar soyluların çıkarlarıyla çatışınca gerçekleşemedi. 1776 da Turgot'u görevden aldı. 1778'den başlayarak katıldığı Amerikan Bağımsızlık Savaşının mali yükünü karşılamak amacıyla çok büyük oranda borçlanmaya gitmesi mali sorunları daha da derinleştirdi. Ülkenin sorunlarına çözüm bulamayan XVI Louis 14 Temmuz 1789'da Paris'in kenar mahallelerinde başlayan ayaklanma Bastille Hapishanesi'ne yapılan saldırıyla doruğa çıkınca çok daha zor durumda kaldı. Karşı devrimcilerle ittifak kurmaya çalıştı. Kurucu Meclis'in 4 Ağustos 1789'da aldığı feodal ayrıcalıklara son veren kararlarını ve 26 Ağustos'ta kabul ettiği İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesini onaylamayı reddedince, ayaklanma Paris halkı tarafından Versailles'den Paris'e taşınmaya zorladı. Bunun üzerine Avusturya ordusu ile birleşerek Paris üzerine yürüyüp meclisi dağıtmayı ve mutlak iktidarını yeniden kurmayı planladı. 20 Haziran 1791 gecesi Paris'ten Metz'e kaçmaya çalışırken Varennes'te halk tarafından tanındı ve yakalandı. Paris'e gönderildi. Avusturya ile gizlice görüşmesi antlaşma yaptığını anlaşılmaya üzerine ailesiyle hapse atıldı. 21 Ocak 1793'te Paris'te Ulusal Konvansiyon tarafından yargılandı ve devrim meydanında (bugünün Concorde meydanı) giyotinle idam edildi. (Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983: 3615-3616).

tıkabasa dolu olan Grève Meydan'nda özellikle beni bekleyen şeyi düşünmeliyim kesinlikle. Bunlara alışmam için sanırım bir saatim daha var(142).

Saat üçe geldiğinde mahkûma haber verildi. Tüm hazırlıklar başlamıştı. Yağmurun altında, sarayın büyük merdivenine yığılmış halkın bağırarak binlerce kafası görülüyordu. Adeta meydanda dalgalanan bir baş denizi vardı. Giyotinin ineceği anı bir eğlence gibi gören insanlar meydana doldurmuşlardı. Meydana vardıklarında mahkûm artık ne bir şey duyabiliyor ne de görebiliyordu. Kapılarda, dükkânların parmaklıklarında, açgözlü ve acımasız izleyiciler karşısında sarhoş, şaşkın ve tuhaf bir halde titriyordu. Adeta ölmeden önce ölmüş gibiydi. Mahkûm son bir hamle ile son isteklerini yazmak üzere izin ister. Celladın infazın belli bir saatte yapılması gerektiğini, zaten yağmur yağdığını ve aletin paslanabileceğini! yargıca söylemesiyle artık dönülemez yola girilmişti. Genç Mahkûm iki elini birleştirerek dizlerinin üzerinde sürünerek bağışlanma istese de kimseye dinletememişti. Yargıç ve cellat dışarı çıkmışlardı. İki jandarmayla içerde yalnız kalan adam, halkın bağırışlarını sırtlan çığlıklarına benzetiyordu. Sonunda, eğlence bitmişti, yazacak bir şey kalmamıştı!

Bu tabloyu düşününce ister istemez insanın aklına Roma döneminin gladyatör savaşları ve arenaları dolduran seyirciler gelmektedir. Bu nasıl bir medeniyet anlayışıdır? Her fırsatta müslümanları barbarlıkla suçlayan batı geçmişiyile hiç yüzleşmiş mi acaba? Farzedelim ki idama mahkûm edilmiş bir suçlu var ortada. Siz, hiç müslümanların meydanları, arenaları doldurup kana susamışçasına 'öldür' 'öldür' diye bağırıldığını ve bundan büyük bir haz aldığını gördünüz mü? Bu yüzden Hugo'nun Restorasyon döneminde başlattığı özgürlük savaşı ve giyotinle idam cezasına karşı verdiği mücadele insanlık için tartışmasız çok anlamlıdır.

SONUÇ

Burada yazarın, şiddetle kınadığı, acımasızlık ve insanoğluna yapılacak en büyük işkence türü olarak gördüğü idam cezasını anlattığı tezli bir roman söz konusudur. Eser, söylevi andıran bir anlatıya sahiptir. Anlatıcı bizzat kendisine hitap etmektedir. Hugo, infazını bekleyen kahramanın son yirmi dört saatinde saplantıya dönüşmüş korku dolu anlarını aktarır. Ona göre, insan suç işlemişse cezası idam olmamalıdır. Elleri yıkamak iyidir, ama esas yapılması gereken kanın akmasını engellemektir. Ayrıca Hugo, bu barbarca öldürme tarzıyla sadece bir kişinin idamının söz konusu olmadığını, aynı zamanda o kişinin annesinin, babasının, eşinin ve çocuklarının da yaralandığını, yok edildiğini düşünmektedir. Bu eserinde savunmaya çalıştığı sadece bir kişinin davası değildir. O, gelecekteki tüm suçlular için geçerli olan genel ve sürekli bir davanın savunulmasından yanadır. Bu yüzden yazarın hayatında idamın kaldırılmasına katkıda bulunmaktan daha yüce başka bir hedef yoktur. O, bunun kolay olmayacağını da farkındaydı zira ona göre devrimlerin yıkamadıkları tek kaide idam cezasıydı. Giyotin, uygar dünyanın kabul etmemesi gereken bir icattı ve suçluyu idamla cezalandıran insanlık ta suç işlemekteydi. Eserde suçunun ne olduğu belli olmayan bir mahkûmun son günü büyük ustalıkla anlatılarak kamu vicdanına seslenilmiştir. İdam mahkûmunun tüm benliği bu korkunç düşünce ile kaplanmış, kafasının içi giyotinin ineceği ana takılıp kalmıştır. Yazar saat saat onun yaşadıklarını, duyduğu acı ve ıstıraplarını iç monolog yoluyla gözler önüne sermiştir. Kahramanın dediği gibi buna bir tür 'zihinsel otopsi' diyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Cüceloğlu, Doğan (2010). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
Bellessort, André (1959). *Victor Hugo*. Çev.Sabiha Rifat. İstanbul: Maarif Basımevi.
Bourneuf Roland-Réal Quellet (1989). *Roman Dünyası ve İncelemesi*. Çev. Hüseyin Gümüş. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
Butor, Michel (1960). *Essais sur le roman*. Paris: Les éditions du minuit, Gallimard.
Forster, E.M. (2001). *Roman Sanatı*. Çev.Ünal Aytür. İstanbul: Adam Yayınları.
Hugo Victor,(2017). *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*. Çev. Erhan Büyükakıncı. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
Lagarde André-Michard Laurent (1969). *XIX. Siècle Les grandes auteurs français du programme V*. Paris: Les Editions Bordas.
Milner Max et Claude Pichois (1996). *Histoire de la littérature française, De Chateaubriand à Baudelaire*. Paris: Flammarion.
Raimond, Michel (1989). *Le roman*. Paris: Armanda Colin/ Masson.
Rey, Pierre-Louis (1992). *Le roman*. Paris: Editions Hachette.
Yönten, Uğur (2017). *La dénonciation du système pénitentiaire dans le dernier jour d'un condamné de Victor Hugo*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Ekim-Sayı 19. S.17-28.
Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (1983). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.